

divisibiliter existendi in sacramento impediri, ne hoc etiam possit; ergo similiter sensus interior ratione modi existendi impeditur, ne possit uti naturali virtute activa; ergo hac ratione neque actum quoad entitatem potest efficere. Secundo, quia hic modus praesentiae non est activus sui similis, sicut Ubi non est ratio agendi aliud Ubi; sed, ad summum est conditio, sine qua non; ergo modus praesentiae sacramentalis, quem habet potentia, non dat ei virtutem ad efficiendum similem modum in actu. Eo vel maxime, quod hic modus, cum sit supernaturalis, solum inest rei materiali per potentiam obedientiale; et ideo a solo Deo, vel a creatura, ut instrumento Dei, fieri potest. Confirmatur tandem, quia alias corpus Christi hic existens posset calefacere naturaliter aliud corpus simili modo existens, et sibi propinquum, vel ab illo calefieri, quod satis absurdum est, ut a fortiori constat ex dictis. Sequela patet, quia eadem proportione dici posset, calorem unius corporis ratione suae entitatis posse efficere similem calorem in alio corpore quoad entitatem illius, ratione vero modi supernaturalis, quem ipse habet, posse efficere alium calorem simili modo existentem; sicut ergo hoc falsum est et impossibile, ita id, de quo nunc agimus.

5. *Idem judicium est, quoad hoc, de intellectu et voluntate, si non supponatur aliquod aliud miraculum.* — Ultimo constat ex dictis, quid dicendum sit de intellectu, nam imprimitur intellectus humanus conjunctus corpori, sacramentali modo existenti, ut sic, non posset naturaliter novas species acquirere; quia naturaliter solum potest illas acquirere per sensus; corpus autem illud non posset uti sensibus, ut dictum est. Deinde praeceps ut sic existens, et secluso omni alio miraculo, seu supernaturali privilegio, non potest uti speciebus prius acquisitis, quia intellectus non potest naturaliter intelligere, neque uti speciebus, quas in memoria retinet, nisi cum conversione ad phantasmata, id est, nisi simul phantasia cooperetur cum intellectu, ut experientia docet, et scientia de anima; ostensum est autem, in eo statu non posse esse usum phantasmatum; ergo neque intelligibilia recipi; loquor de speciebus acquisitis, quia, si intellectus habet species alias per se infusas, cum lumine seu auxilio proportionato, recte potest illis uti sine conversione ad phantasmata; et ideo bene posset illis uti Christus Dominus in hoc sacramento, sine novo miraculo, quia ex parte ipsius intellectu,

SECTIO IV.

Utrum corpus Christi, prout est in Eucharistia, possit naturaliter videri oculo corporeo.

4. *Dictum est de omni genere actionis, et passionis, seu receptionis propriete; superest dicendum de passivis denominationibus, quae ad corpus Christi pertinent, ratione actuum immaterialium, quae circa illud versantur.* In qua re non est difficultas de actibus appetitus, quia hic, neque immediate pendent ab aliqua efficientia, seu impressione objecti, neque representant objecta ipsa, sed solum sunt veluti quidam motus in objecta, supposita eorum cognitione, et ideo non est dubium, quin possit Christus amari et diligi, prout est in hoc sacramento, si ejus cognitio supponatur; tota ergo difficultas versatur circa cognitionem; quae hic

tractabitur de sensitiva, in sequenti vero sectione de intellectiva. Quoad sensus exteiiores cum ex supra dictis constet, Christum, ut hic est, non posse loqui, certum etiam est, non posse audiri; in aliis vero tribus sensibus multiplicatio specierum non fit sine materiali contactu, et actione, quam corpus Christi hic exercere non potest. Etsi aliquando possunt species hujusmodi tantum intentionaliter multiplicari, ut in odoratu, eadem fere ratio erit de illo, quae de visu; et ideo de hoc sensu fere omnes Theologi tractant praesentem quæstionem, ex cuius resolutione facile etiam constabit, quid sit de interiori sensu dicendum.

2. *Prima sententia.* — Prima itaque sententia affirmat, Christi corpus, ut hic existens et cum suo modo sacramentali, posse naturaliter videri oculo corporeo, divinitus tamen nunc impediri propter fidem. Ita tenent Nominales citati sect. 3, eisdem locis. Fundantur, quia vel ad videndum non requiruntur species, vel Christi corpus potest illas efficere, sicut de quacumque alia actione transeunte ipsi opinantur; ergo in oculo sufficienter propinquum Eucharistiae sufficiens erit virtus naturalis ad videndum corpus Christi; ergo poterit videri, quia nihil est, quod possit exercitium illius virtutis impedire, quia neque ex parte ipsius oculi, neque ex parte medii potest aliquid hujusmodi assignari, ut per se constat, neque ex parte sacramentalium specierum, ut supra in commentario articuli septimi ostensum est; nec denique ex parte ipsius corporis Christi; nam, si quid esset, esset maxime modus ipse existendi; nihil enim aliud fingi potest; modus autem ille, licet fortasse possit esse in causa, ut visio minus sit clara et distincta, non vero potest omnino illam impedire, quia solum efficit, ut omnes partes corporis sint aequae propinquæ visui, et per eamdem lineam, et non per unam tantum, sed per infinitas, prout Christus infinites in potentia existit totus in infinitis partibus; ex quo fit, ut æqualiter, et variis modis multiplicentur species ab omnibus partibus corporis, quod non potest non parere aliquam confusionem in visione, ita ut non videatur Christus distincte secundum suam figuram et organizationem; non tamen omnino impeditur specierum multiplicatio; et ideo saltem videri poterit per modum eujusdam objecti lucidi. Sicut, si duo homines essent penetrative in eodem loco, non impediretur eorum visio, sed solum, ne tam distincte et clare unusquisque videretur.

4. *Tertia sententia.* — Tertia opinio negat hoc posse fieri, etiam de potentia absoluta. Tenent Paludan. et Capreol., dist. 10, quæst. ult.; Hispalens. ibi, quæst. 1, art. 3, ad 6 contra 5 conclus.; Richard., art. 5, quæst. 2; fundamentum esse debet, quia corpus Christi, ut est hic, non est objectum visibile. Hi tamen auctores omnes non distinguunt inter corpus Christi, et modum existendi in sacramento, quod nobis videtur imprimis distinguendum, ut distinctius quæstioni respondeamus; aliud enim est querere, an corpus Christi cum modo sacramentali videri possit oculo corporali; aliud est, an, quamvis modus ipse sit invisibilis, corpus tamen ipsum præcise et secundum se videri possit, non viso modo.

5. *Modus existendi sacramentaliter, videri non potest oculis corporeis, etiam de potentia Dei absoluta.* — Dico ergo primo: modus, quo hic existit corpus Christi, omnino invisibilis est oculo corporali, non solum ex natura rei, sed etiam de potentia Dei absoluta. Explicatur et probatur conclusio. Quia tribus modis potest aliqua res dici visibilis: uno modo, per

accidens, sicut dicitur visibilis substantia materialis; et de hoc non est hic sermo, tum quia esse aliquid isto modo visibile, est valde improrium; nam visus revera non attingit, nec in se concipit, aut sibi repræsentat rem, quam solum per accidens videre dicitur, sed videt formam, quæ cum tali re conjuncta est, seu quæ in tali re subjectatur; quia tamen videt per modum unius, dicitur per accidens videre subjectum ipsum, aut aliam formam in illo inhaerentem, ut hic attingit D. Thom., art. 4, ad 4; hic autem modus sacramentalis non comparatur ad formam visibilem, ut subjectum ejus; unde hac ratione non potest per accidens videri; an vero videri per accidens possit, ut forma simul conjuncta in eodem subiecto, coincidit cum alio membro quæstionis positæ, an possit videri corpus habens talum modum existendi, viso ejus colore, et non viso ipso modo in seipso. Secundo modo dicitur res propriissime visibilis per se primo, tanquam proprium objectum visus, ut lux, vel color; et hoc modo certum est, hunc modum non esse natura sua visibilem, quia neque est color, neque lux; præter lucem autem, aut colorem, nihil potest per se visum immutare. Quo fit, ut nec de potentia absoluta fieri possit, ut visus per se primo ac proprie in hunc modum feratur, vel ab eo immutetur, tanquam a proprio objecto, quia omnino repugnat, ut hujusmodi vitales potentiae extra sua subjecta adæquata ferantur; hic autem modus præsentiae non continetur sub objecto adæquato visus, quia, ut dictum est, et per se constat, neque est lux, nec per se lucidum, aut coloratum, sed est quidam modus per se conveniens substantiae, ut sic, et concomitanter potens convenire tam quantitatib; quam cuilibet qualitatib;. Tertio modo quasi medio potest aliquid esse visibile, nec omnino per accidens, nec per se primo, sed per se secundo, tanquam sensibile commune, quo modo videntur motus, aut quies, aut magnitudo rei, etc., et ad hunc ordinem revocanda est quantitativa præsentia corporis visibilis, sive sub quantitate rei comprehendatur, sive (quod verisimilius videtur) ad motum et quietem revocetur. Nam hæc præsentia nihil aliud est, quam ipsum Ubi, a quo fere non distinguitur motus localis, nisi ut fieri et factum esse, seu tanquam quedam successio diversorum Ubi. Quies autem secundum id positivum, quod in ea esse potest per se visibile, nihil aliud est, quam idem Ubi perseverans, quod nec videri potest, nisi mediante colore, vel luce, nec

omnino per accidens videtur, sed per se visu percipitur, ut experientia ipsa docet. Videmus enim, hominem esse hic præsentem, et sedere, aut stare, moveri, aut quiescere, quæ in se videri non possent, nisi videretur etiam per se ipsa præsentia. De hoc igitur genere visionis seu visibilitatis, maxime apparet posset, esse visibilem modum præsentiae sacramentalis, saltem quatenus modificat ipsum colorem, vel lucem corporis Christi; quod autem neque hoc modo sit naturaliter visibilis, per se notum videtur, quia hic modus, neque est connaturalis colori, neque color sic affectus aptus est ad suas naturales actiones præstandas; et hoc a fortiori ex dicendis constabit. Quod autem nec de potentia absoluta possit hic modus sic videri, probatur ratione proportionali supra facta, quia sicut non potest visus ferri ad per se primo videndum aliquid, quod omnino sit extra latitudinem proprii objecti adæquati, ita non potest elevari ad videndum per se secundo aliquid, quod omnino est extra latitudinem communis sensibilis; sed hujusmodi est modus præsentiae sacramentalis, quæ sub nullo sensibili communi continetur, cum sit alterius ordinis a quantitate et ab omni Ubi quantitativo; imo hoc ipso, quod hic modus est per se indivisibilis, est etiam per se insensibilis, et extra ordinem rerum sensibilium; unde per se potest convenire substantiae, ut substantia est; imo secundum genus suum soli spirituali substantiae natura sua convenit, divinitusque communicatur substantiae materiali et consequenter accidentibus ejus. Atque hæc ratio apud me etiam concludit, hunc modum existendi corporis Christi, seu, corpus ipsum, ut tali modo affectum, non posse cadere secundum proprium conceptum, vel secundum propria imaginem, aut representationem, in sensum internum, seu phantasiam, non solum naturaliter, verum nec supernaturaliter. Primum est per se evidens, quia non magis potest formare imaginatio, qualis sit hic modus, quam qualis sit substantia in se, vel qualis sit Angelus, vel præsentia ejus. Secundum autem patet proportionali ratione supra facta, quia hic modus est extra latitudinem objecti adæquati imaginationis, vel sensus interioris. Item propter hanc causam non potest elevari imaginatio ad formandum proprium idolum substantiae vel Angeli, prout in se est; hic autem modus est quadam ratione ejusdem ordinis, cum ex sua essentia solum possit esse connaturalis substantiae spirituali: ergo, etc.

speciem corporis Christi, per quam videretur ac si esset præsens et extensus in tali distan-
tia, ut notavit D. Thom. in 4, dist. 10, q. 1,
art. 4, quæstiunc. 2; nam species visibilis
non ita pendet ab objecto, quin possit Deus
per se solum illam efficere et conservare in
oculo; neque actus visionis ita pendet ex vera
præsentia et existentiæ objecti, quin fieri
possit ab oculo informato specie, etiamsi ob-
jectum in re ipsa non existat, cuius vestigium
habemus etiam in naturalibus, in visione
colorum apparentium in nubibus ex refrac-
tione lucis, et in speculo, in quo videtur ap-
parere objectum per species in eo reflexas,
ac si ibi esset vel ipsum vel imago ejus
depicta, de quo genere visionis multa scri-
bunt Scotus hic, dist. 10, et quæst. 5 et 9; et
Durand., in prolog. Sentent., q. 3; Gabriel,
quæst. 4, art. 3, dub. ult.; sed nihil referunt
ad præsentem quæstionem, quia, ut dixi, non
agimus de apparente visione, sed de vera, et
quæ in objecto, prout in re existit, vere fun-
detur. Dices: cum totum Christi corpus sit in
singulis partibus specierum, fieri poterit, ut
totum illud corpus, non prout in singulis par-
tibus existit, sed tantum prout est in toto,
efficiat speciem sui, ita ut, prout est in una
parte specierum, efficiat per unam partem,
verbi gratia, per caput, et ut est in alia parte,
per aliam, verbi gratia, manum, et sic de aliis;
atque ita fiet, ut totum videatur quasi exten-
sum. Respondet, argumentum procedere, ac
si Christus existeret in sacramento per partium
penetrationem cum extensione aliqua; non
autem ita est, sed existit altiori modo et indi-
visibili, ut supra dixi, et ideo fieri nullo modo
potest, ut videatur cum extensione, si vide-
tur prout est in re; quare, etiamsi fingatur,
tantum partes corporis videri in partibus
specierum, semper videbuntur, ut indivisibili
modo existentes; nunquam ergo videbitur
totum ut extensem, ex vi talis visionis.

7. *Christus nullo sensu etiam interiori per-
cipi potest ut est in Eucharistia.* — Superest
probanda alia pars propositionis assumptæ,
scilicet, per hanc visionem non posse videri
corpus Christi abstrahendo a speciebus, seu a
loco specierum, quia videtur repugnare mate-
riali sensui hoc modo abstrahere in actione et
cognitione sua; primo, quia alias posset etiam
elevari ad videndum colorem in communi,
abstrahendo ab hoc et illo individuo coloris.
Secundo, quia actus videndi intrinsecè est
visio intuitiva, aut per modum intuitionis; de
ratione autem hujusmodi cognitionis est, ut

tendat in rem, ut actualiter existentem et sub conditionibus existendi. Tertio, quia videtur impossibilis ille modus abstractionis. Necesse est enim ut videatur corpus Christi, aut extensem, aut inextensem, neque inter haec videtur posse dari medium, cum immediatam contradictionem includere videantur; nam licet dici possit, respectu ipsius rei includere hujusmodi immediatam contradictionem, et nihilominus respectu mentis posse consideratione utrumque præscindi, et rem solam considerari, nihilominus in potentia visiva, quæ valde materialis est, non videtur posse repeiri hoc medium, quia ille modus præscindendi est valde spiritualis, et excedens capacitatem et objectum oculi materialis. Dices: extensio in loco seu præsentia realis non est ratio, sed tantum conditio necessaria objecti visibilis; ergo poterit Deus facere, ut objectum sine tali conditione videatur. Aut e contrario, quia color corporis Christi de facto est affectus tali modo præsentiae sacramentalis, et ad hoc elevatur per divinam potentiam, eadem ratione poterit elevari oculus ad videndum colorem sic affectum; nam hoc ipso, quod ille est modus coloris, etiamsi supernaturalis sit, videtur comprehendendi sub latitudine communis sensibilis, seu visibilis, quia est aliquid ipsius coloris; nec refert, quod sit quid supernaturale, quia divina virtute potest potentia elevari ad objectum supernaturale, quando illud comprehenditur aliquo modo sub naturali objecto talis potentiae, ut de intellectu constat. Propter has conjecturas et similes, quæ facile excogitari possunt, dixi tantum, hanc partem esse probabilem, quia implicatio contradictionis non est tam aperta, quin possit aliquis contrarium opinari. Nihilominus, quod diximus, verisimilius videtur; et ad priorem partem respondeo, præsentiam objecti non esse tantum conditionem per accidens requisitam in objecto visus, sed esse objectum per se visibile, tanquam sensibile commune, quod separabile non est sensibili proprio in actuali visione intuitiva, præsertim materiali et sensitiva. Ad aliam partem respondeo, præsentiam sacramentalem nullo modo contineri sub objecto sensibili, proprio vel communi; non enim præsentia, ut sic, sed talis, id est, extensa et quantitativa, est unum ex sensibilibus communibus objecti visibilis; et adeo sacramentalis præsentia, quæ indivisibilis est, nullo modo sub hoc subjecto continetur. Nec refert, quod possit esse supernaturalis modus coloris, quia non omnis modus coloris est per

se visibilis, ut patet de intensione et similibus. Atque hinc tandem constat, quid sit, quoad hoc, dicendum de sensu interiori, seu imaginatione, quia in illa facile intelligi potest, formari idolum corporis Christi, præscindendo a modo sacramentali; sed tunc non cognoscetur Christus in sacramento, nec prout est in sacramento, sed tantum cognitione quadam abstractiva, ad quam impertinens est existentia Christi in sacramento; et ideo simpliciter dicendum est, Christum in sacramento nullo sensu, etiam interiori, apprehendi posse, sed solum fingi aliquo modo quantitativo.

8. *Responsio ad fundamenta primæ opinionis.* — Ad fundamentum primæ opinionis responsio patet ex supra dictis; supponit enim falsum, quoad omnes partes, scilicet, vel quod species intentionales non requirantur ad videndum, vel quod illæ naturaliter fieri possint a corpore inextenso in ordine ad locum, aut quod repræsentare possint talem modum existendi, aut corpus ipsum, præscindendo ab omni præsentia et situ. Ad fundamentum secundæ sententiae negatur, corpus Christi tali modo existens esse objectum visibile; neque enim satis est, quod sit coloratum, nisi existat modo accommodato visioni. Ad D. Thom. autem ibi citatum solum respondeo, in hac 3 parte nunquam illam sententiam docuisse. Solum indiget explicazione, quod hic dicit, oculum Christi videre se ipsum sub sacramento. Capreolus enim, dist. 40, quæst. 4, ad 7 contra 4 conclusiōnem, et Cajet. hic, exponunt, oculum Christi videre se, non per se, sed per accidens, quod diverso modo explicant. Cajet. enim ait, oculum Christi ita videre se, ut statim intellectus videat modum; sed hoc est gratis dictum, quia hoc non est videri per oculum, Christum in sacramento, sed per intellectum. Et præterea, quia ostensum est, non posse oculum videre se in sacramento, non videndo modum, quia quoad hoc non est alia ratio de oculo ipsius Christi, quam de quolibet alio. Capreolus vero ait, videre Christum in hoc sacramento quædam corporalia signa, quæ sunt testimonia præsentiae ejus; et sumpsit occasio nem ex D. Thom., tum a simili ex 1 part., q. 42, art. 3, ad 2, ubi hac ratione dicit, oculum beati quodammodo videre Deum; tum ex alia antiqua lectione hujus loci, quæ sic habet: *Oculus Christi videt se ipsum in sacramento, quantum pertinet ad intellectum.* Sed hæc etiam expositio est gratis conficta; nihil enim fingi potest, quod ibi videat oculus corpora-

lis Christi, quod sit signum præsentiae sacramentalis ejus; neque enim videt absentiam substantiæ panis, nec subsistentiam accidentium, neque aliquem alium sensibilem effectum supernaturalem, quia revera nullus est, et si esset, posset æque videri ab alio oculo glorificato; et tamen D. Thom. plane constituit differentiam inter Christum et alios beatos. Adde, veram lectionem non habere particulam illam, *quantum pertinet ad intellectum*, nec congrue posse conjungi cum cætero contextu, nec cum intentione D. Thom., qui aperte solum loquitur de corporali visione. Vera responsio est, cum D. Thom. dicit, Christum in sacramento videre se ipsum, illud, *in sacramento*, non esse conjungendum cum objecto visionis, quod significatur illa particula *se ipsum*, sed cum oculo vidente, qui etiam sub sacramento habet visionem sui ipsius, non prout in sacramento est, sed prout in propria specie existit. Habet autem hic illam visionem, non per se primo hic elicita, sed per concomitantiam; nam quia in celo habet visionem sui, illa visio in sacramento per concomitantiam ponitur. Et ideo merito dixit, D. Thomas, per hanc visionem videre oculum Christi se ipsum, non tamen modum, quo in sacramento existit; quod non ideo dictum est, quia oculus Christi videat se, seu corpus suum præcise, et abstrahendo ab omni modo præsentiae localis, hoc enim diximus fieri non posse in corporali oculo; intelligendum ergo est ideo oculum Christi videre se, non tamen modum sacramentalem, quia videt se præsentem in celo, et extensem in loco, prout ibi existit. Atque hinc etiam optime intelligitur ratio differentiae inter oculum Christi, et aliorum beatorum; nam, Christi oculus (inquit) videt se in sacramento, quia ibi est; oculi vero aliorum beatorum non vident Christum in sacramento, quia ibi non sunt; quæ ratio aperte declarat illam particulam, *in sacramento*, referendam esse ad oculum videntem, non ad objectum visum; sic enim ratio est efficax, et alio sensu esset impertinens; nam si objectum esset in sacramento videndum, et esset visibile ab aliquo oculo corporali, quid referret, quod oculi beatorum non essent in sacramento, ut illud videre non possent, cum necesse non sit, oculum videntem esse in eodem loco, ubi est objectum visum, igitur non est sermo de objecto viso in sacramento, sed de oculo vidente in sacramento, seu (ad tollendam equivocationem) ex sacramento. Ratio autem hujus necessario sumenda est ex

concomitantia, ut dixi, nam quia oculus Christi simul est extra et in sacramento, ideo per concomitantiam habet in sacramento actum visionis, quem habet extra; oculi autem aliorum beatorum, licet sint extra sacramentum, non tamen intra illud, et ideo non habet in eis locum concomitantiae ratio; et hanc expositionem significavit etiam D. Thom., in 4, dist. 10, quæst. 2, art. 2, quæst. 1, et 2, ad 3; Egid., Theor. 46 et 47.

SECTIO V.

Utrum Christus, prout est in hoc sacramento, possit cognosci ab intellectu creato.

4. Principio supponendum est, non esse sermonem de cognitione fidei, quæ obscura est, et alterius testimonio nititur; nam per se constat, posse hoc mysterium cognosci per fidem, non solum divinam et supernaturalem, sed etiam humanam et naturalem, si quis velit ex humano tantum testimonio id credere. Imo non tantum fide voluntaria, sed etiam fide coacta, seu necessitate intellectum, potest interdum naturaliter credi hoc mysterium, præsertim ab Angelo, secundum illud Jacobi: *Dæmones credunt, et contremiscunt*; sicut enim in aliis mysteriis fidei, evidenter signis et miraculis, ac testimonii coguntur dæmones credere vera esse, quæ fides docet, ita etiam in hoc mysterio, ut in art. 7 expresse docuit D. Thomas.; imo addit Bonavent., dist. 10, quæst. ult., ad 1, quem imitatur Waldens., tom. 2 de Sacram., cap. 62, aliquando etiam intellectum humanum, et sensibus conjunctum, certis indicis cognoscere, esse ibi corpus Christi. Quod quidem, si solum intelligatur juxta generalem doctrinam, qua probabile est, aliquos Sanctos, visis miraculis Christi, habuisse evidentiā in testifice mysteriorum fidei, non habet hic aliquid speciale; si vero intelligatur, aliquos consequi hujusmodi cognitionem per indicia aliqua, aut effectus, quos in ipsius sacramenti usu experiuntur, in hoc sensu suspecta est illa doctrina, et plena periculi, nisi caute intelligatur; quæ enim sunt hujusmodi indicia præsentiae Christi? sensibilia enim nulla sunt, et si que interdum sunt, possent a dæmoni causari; spiritualia vero in ipsomet sacramento nulla etiam excogitari possunt; in suscipiente vero interdum sunt aliqui boni motus, quos posset Christus causare, etiam si in sacramento realiter præsens non adisset; simpliciter ergo ex his effectibus

nulla haberi potest rei evidētia; supposita tamen certa fide realis præsentia Christi, ex hujusmodi effectibus, adjūctis etiam Spiritus Sancti donis sapientiae et intellectus, fit hæc veritas ita evidenter credibilis, ut intellectus fere non indigeat motione voluntatis ad illam credendam, quia ipsa experientia et affectus ita inducit intellectus, ut necessarii quodammodo videatur ad assentiendum, quamvis revera non sit necessitas simpliciter, sed magna quædam promptitudo et facilitas.

2. *Christus in Eucharistia existens cognitione supernaturali videri potest, et actu a beatis omnibus videtur.* — Secundo supponendum est, non esse difficultatem ullam de cognitione supernaturali evidente ac per se infusa; nam, ut in commentario diximus, duobus modis potest Deus infundere scientiam hujus mysterii. Primo, per visionem beatam, quo modo non solum potest, sed etiam credibile est, omnes beatos videre in Verbo hoc mysterium, quanquam Gabr., lect. 47 in can., in fine, hoc limitet ad eos tantum, qui in via hujus mysterii fidem haberunt; sed mihi verisimilius est, hunc esse unum ex effectibus divinæ providentiae, qui ex generali perfectione status beatifici omnibus beatis patet in Verbo; magis enim hoc pertinet ad perfectionem illius status, quam videre genera et species rerum naturalium, quod omnibus beatis commune est; neque est credibile, omnes fere qui in lege gratiae salvantur, etiam si infimi ordinis sint, videre hoc mysterium in Verbo, Angelos vero, et omnes antiques Patres, etiam si sanctissimi fuerint, non videre illud, solum quia in via expressam ejus revelationem non habuerunt; sed de hoc latius alibi. Secundo modo potest supernaturaliter infundi scientia hujus mysterii, infundendo speciem propriam, representantem Christum in sacramento, et modum existendi quem ibi habet, et modum quo accidentia existunt, et vinculum, si quod est, inter Christum et accidentia panis, et dando lumen et auxilium usui talis speciei accommodatum; et in hoc etiam genere scientiae nulla est repugnancia; imo in 4 cap. ostendi, Christi animam habere illam; idemque pie credendum est de beata Virgine in statu gloriæ; de aliis autem beatis res est incerta; et hæc vocari potest scientia perfecta in proprio genere.

3. Tertius tamen modus excogitari posset hujus scientiae infusa, imperfecte tamen in illo ordine, et per effectus, quæ appellatur a dialecticis scientia Quia. Et quidem, si sunt

aliqui supernaturales effectus, qui necessariam habeant conuexionem cum hac reali præsentia Christi in sacramento, non est dubium, quin illa scientia sit possibilis; ego tamen non satis capio qui sint, vel esse possint tales effectus, et ideo existimo, saltem de facto, nullos fieri a corpore Christi, ut est in sacramento, qui non possent fieri ab eodem sine tali præsentia sacramentali; nisi forte quis dicat, ipsummet dependentiae modum, quo nunc fluit sacramentalis gratia a corpore Christi, ita pendere essentialiter ab hac præsentia, ut quamvis ipsa gratia possit aliter fieri, non tamen ille modus dependentiae; et ideo, cognito illo modo dependentiae, prout in se est, ex illo posse a posteriori cognosci præsentiam Christi.

4. Sed hoc, licet acutum videatur, non tamen solidum, quia licet fortasse ille modus dependentiae essentialiter pendeat a corpore Christi, non tamen a præsentia sacramentali; illa enim non est ratio agendi, etiam instrumentalis; sed solum est conditio requisita, non tam ex natura rei, quam ex institutione divina. Unde, licet illa dependentia dicat habitudinem ad corpus Christi essentialiter, tamen forte non respicit illud ut propinquum vel distans, et multo minus, ut existens in hoc vel illo spatio. At denique, licet dicat habitudinem ad instrumentum creatum, fortasse, ex rationis specificæ talis dependentiae, non magis respicit hoc instrumentum, quam aliud. Itaque nullum effectum invenio, ex quo possit hæc scientia a posteriori infundi. Unde, seclusa evidētia in testifice, nullam existimo esse posse de hoc mysterio mere abstractivam, et per extrinseca signa, secluso proprio lumine et specie ipsius mysterii; at hæc de supernaturali cognitione.

5. *Christus ut in Eucharistia existit non potest cognosci evidenter lumine naturali.* — Tertio de naturali cognitione supponendum est, id quod a fortiori sequitur ex dictis, non posse Christi corpus in sacramento existens evidenter cognosci lumine naturali, cognitione abstractiva per signa vel effectus; quod quidem in intellectu humano corpori conjuncto per se notum est; accipit enim cognitionem per sensus; nullus est autem sensibilis effectus, qui ex præsentia corporis Christi in sacramento oriatur, ex quo, vel ipsamet præsentia, vel existentia ipsius corporis, vel absentia panis, vel subsistentia accidentium, probabiliter colligi possit, nedum evidenter. Quæ ratio, eadem proportione, potest ad in-

tellectum separatum, seu angelicum applicari, quia similiter nullus est insensibilis, seu spiritualis effectus, ex quo in hujusmodi cognitionem devenir possit.

6. *Dubium. — Solutio prima.* — Solum posset aliquis dubitare, quia Angelus videt evidētia naturali, non esse substantiam panis sub accidentibus ejus; ergo et videt accidentia esse sine subjecto, quod inde necessario sequitur; et ex eodem effectu potest satis manifeste elicere, ibi adesse corpus Christi. Primum antecedens patet ex Aristotele, 2 de Anima, dicente, visum, qui naturaliter cognoscit præsentiam lucis, percipere etiam tebras, quod eadem proportione applicari potest ad omnem potentiam et objectum, præsertim ad intellectum, qui per actum positivum potest aliquo modo cognoscere privationem; intellectus ergo angelicus, qui naturaliter videt præsentiam substantiae, quando adest, videt etiam absentiam ejus quando non adest, non solum per privationem actus, id est, quia caret intuitione ejus (sicut contingit in corporali visu), sed etiam, quia per positivum actum cognoscit, ideo a se non videri, quia ibi non est; nam sibi est evidens, quod si adesset, potest illam videre; neque aliter cognoscit Angelus absentiam aliarum substantiarum, quando corruptuntur, nisi quia non videt illas in rerum natura existentes. Respondet primum: licet hoc concederemus de absentia panis, non esset magnum inconveniens, quia, licet illa carentia supernaturali modo fiat in hoc sacramento, tamen in se, et in facto esse (ut sic dicam) non est aliquid supernatural, sed aliquid mere naturale, quia solum est negatio cuiusdam entis naturalis; sicut e contrario, licet Deus supernaturali modo produceret Angelum per transubstantiationem, vel hominem per resurrectionem, postea naturaliter posset videri, ut actu existens; idem ergo est proportionaliter de desitione. Unde consequenter etiam nullum erit inconveniens, Angelum cognoscere accidentia panis existere, et carere actuali inhærentia ad substantiam; nam utrumque hoc naturalis ordinis est; illud positivum, scilicet, ipsa actualis entitas accidentium; hoc privativum cuiusdam formæ seu modi naturalis, qualis est actualis inhærentia accidentis. Quod, si hæc accidentia separata habent modum positivum subsistendi, illum non oportet cognosci ab Angelo, quia neque habet naturalem speciem ejus, neque ex aliis effectibus sufficienter manifes-

tatur, quia potest Deus variis modis conservare hec accidentia sine actuali inhærentia in substantia panis. Unde etiam fit, multo minus hinc consequi, cognoscere Angelum ex his effectibus præsentiam corporis Christi sub illis speciebus, seclusa alia fide, quia hoc non sequitur immediate ex absentia panis, cum possit Deus alia accidentia conservare omni substantia carentia.

7. *Solutio secunda.* — Secundo dicitur, etiam ipsam absentiam substantiae panis, vel vini, non esse satis evidētia Angelu evidētia naturali, quia, quamvis sit evidens non videri ab ipso, tamen non est evidens, non videri, quia non est; posset enim illam non videri, quia divinitus impediret; potest ergo merito dubitare, unde sibi proveniat, quod substantiam panis ibi non videat? an, quia non est, vel quia Deus secum non concurrat? neutrum ergo horum potest definite ac evidenter judicare. Unde quod hoc magna est differentia inter positivam productionem substantiae naturalis modo supernaturali, et desitionem; nam productio habet terminum positivum, qui per propriam speciem et imaginem potest evidenter et directe in se videri; carentia vero non videtur in se directe positive, sed per formalem vel virtualem discursum, inferendo rem non esse, quia non videtur; que illatio non semper est evidens, quando illa carentia cognitionis potest habere aliam causam ejusdem rationis et ordinis. Unde non est eadem ratio de omni alia absentia substantiae, quæ fit per naturalem desitionem, seu corruptionem, quia ibi videri possunt causæ et principia corruptionis; et alioqui nulla videntur principia, seu naturales causæ, quæ ad existentiam talis substantiae sufficientia; et ideo evidens est, talem substantiam non esse; quia, licet posset contingere, ut aliter res se haberet, Deo supernaturali virtute impedita, vel immutante ordinem rerum naturalium, tamen hoc non tollit naturalem evidētiam, quando nullum est principium, vel fundamentum in natura ad suspicandum, vel judicandum, ibi intervenire aliquem supernaturalem effectum; at vero in praesente nullum apparere potest principium desitionis hujus substantiae; imo aliunde videntur adesse sufficietes dispositiones, et causæ ad conservandam illam substantiam, nullumque adesse principium sufficiens naturale desitionis ejus. Unde fit evidens, illam non desivisse naturaliter, et consequenter etiam est evidens, carentiam